

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

**РОБОЧА ПРОГРАМА,
методичні вказівки та індивідуальні завдання
до вивчення дисципліни
«Центральний банк і грошово-кредитна політика»
для студентів спеціальності 072 - фінанси, банківська справа та
страхування (магістерський рівень)**

УДК 005 915:336.71

Робоча програма, методичні вказівки та індивідуальні завдання до вивчення дисципліни «Центральний банк і грошово-кредитна політика» для студентів спеціальності 072 - фінанси, банківська справа та страхування (бакалаврський рівень) / Укл. О.В. Божанова. - Дніпро: НМетАУ, 2019. - 31с.

Наведені загальні методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Центральний банк і грошово-кредитна політика», рекомендована література, робоча програма, пояснення до тем, завдання для проведення практичних занять, контрольні завдання за варіантами і рекомендації щодо їх виконання, тематика самостійної роботи.

Призначена для студентів спеціальності 072 - фінанси, банківська справа та страхування (бакалаврський рівень) заочної форми навчання.

Укладач О.В. Божанова, канд. екон. наук, доц.

С.А. Мушнікова, канд. екон. наук, доц.

Відповідальний за випуск І.Г. Сокиринська, канд. екон. наук, доц.

Рецензент Д.Є. Козенков канд. екон. наук, професор

ВСТУП

В сучасних економічних умовах грошово-кредитні системи набувають особливої уваги в житті суспільства. Грошово-кредитні відносини, фінансово-кредитні інститути істотно впливають на економічні та соціальні процеси в Україні. Грошово-кредитна система забезпечує ринкову систему механізмами та інструментами реалізації її здатності до саморегулювання, надає державі можливість ефективно впливати на економіку. Основним органом державного регулювання макроекономічних процесів вітчизняної грошово-кредитної системи виступає Національний банк України, який за допомогою грошово-кредитних методів, від імені держави координує діяльність банківської системи в цілому, має вирішальний вплив на стабільність грошової одиниці, надійність банківських установ, дієвість платіжно-розрахункового механізму, що загалом визначає ефективність функціонування всієї економіки країни.

Метою вивчення дисципліни є формування теоретичних і прикладних знань в галузі монетарної політики та функціонування центрального банку, його ролі і місця в проведенні грошово-кредитної політики, забезпечення стійкості національної валюти, стабільності банківської системи, оптимальної організації платіжної системи і динамічного розвитку економіки в умовах ринкових відносин.

В результаті вивчення дисципліни студент повинен:

знати: походження та основні напрями діяльності центральних банків; задачі та функції Національного банку України; роль НБУ в регулюванні готівкового грошового обігу; методи рефінансування банків; роль центрального банку у сфері валютного регулювання і валютного контролю; зміст, цілі, інструменти грошово-кредитної політики; основні елементи і характеристику платіжних систем, організацію валютного ринку України, організацію системи банківського регулювання та нагляду.

вміти: оцінювати тенденції розвитку грошово-кредитного ринку України; розраховувати основні монетарні параметри грошово-кредитної політики, враховуючи макроекономічні показники розвитку України; аналізувати структуру і динаміку грошової маси в обігу; розраховувати економічні нормативи, що регламентують діяльність комерційних банків і визначати рейтинг банків; визначати штрафні санкції, що стягуються НБУ з банків за порушення чинного законодавства.

1. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Відповідно до навчального плану дисципліну «Центральний банк і грошово-кредитна політика» вивчають студенти спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Розподіл дисципліни «Центральний банк і грошово-кредитна політика» за видами навчального навантаження, годин

Семестр	Усього годин	Аудиторні години			Самостійна робота	Види контролю
		Лекції	Практичні заняття	Лабораторні заняття		
1	150	40	32	0	78	Контроль на робота Іспит

Робоча програма з дисципліни «Центральний банк і грошово-кредитна політика» із визначенням тем, що викладаються на аудиторних заняттях, наведені в розділі 3.

Підставою успішного оволодіння дисципліною є самостійна робота над підручниками і навчальними посібниками. Самостійну роботу варто вести систематично, за визначеним планом, складеним самим студентом.

Вивчати теми рекомендується в такій послідовності:

- 1) ознайомлення зі змістом теми за програмою;
- 2) уважне читання відповідної глави підручника;
- 3) конспектування досліджуваного матеріалу;
- 4) виконання контрольної роботи.

Дисципліна «Центральний банк і грошово-кредитна політика» для студентів спеціальності 072 - «Фінанси, банківська справа та страхування» (бакалаврський рівень) вивчається протягом одного семестру, що потребує від студента виконання однієї контрольної роботи. В п. 3 наведено завдання для контрольної роботи.

2. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

2.1 Основна література

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. №2121-111 // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. -2002. — Вип. 7. — С. 4—48.
2. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679XIV // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. — 2002. — Вип. 5. —С. 42-64.
3. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затверджена постановою Правління НБУ від 28 серпня 2001 р. № 368.
4. Положення про валютний контроль: затверджено Постановою Правління НБУ від 08.02.2000 № 49.
5. Положення про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства, затверджене постановою Правління НБУ від 28 серпня 2001 р. № 369.
6. Положення про здійснення банками фінансового моніторингу, затверджене постановою Правління НБУ від 14 травня 2003 р. № 189.
7. Адамик Б.П. Центральний банк і грошово-кредитна політика: Підручник. — К.: Кондор, 2011. — 416 с.
8. Центральний банк і грошово-кредитна політика: Підручник / За ред. А. М. Мороза, М. Ф. Пуховкіної. — К.: КНЕУ, 2006.
9. Шамова І.В. Грошово-кредитні системи зарубіжних країн. // Електронна версія підручника - <http://statachuk.narod.ru/Download/Books/Credit.rar>
10. Романишин В. О. Центральний банк і грошово-кредитна політика: [Навч. посібник] / В. О. Романишин, Ю. М. Уманців. — К. : Атіка, 2005. — 480 с.
11. Любонь О. С. Національний банк України: основні функції, грошово-кредитна політика, регулювання банківської діяльності: [Навчальний посібник] / О. С. Любонь, В. С. Любонь, І. В. Іванець. — К.: Центр навчальної літератури, 2004. — С. 14.

2.2 Додаткова література

1. Барановський О. І. Фінансові кризи: передумови, наслідки і шляхи запобігання : монографія / О. І. Барановський. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 754 с.

2. Даніленко А. І. Механізм грошового та фондового ринків і їх вплив на розвиток економіки України : монографія / А. І. Даніленко. – К. : Фенікс, 2008. – 420 с.

3. Дибя М. Вплив глобалізації на банківську систему України / М. Дибя, Є. Осадчий // Вісник НБУ. – 2011. – № 5. – С. 19–23.

4. Забезпечення умов стабільного функціонування банківського сектору України : монографія / О. М. Колодізев, О. В. Бойко, І. О. Губарева та ін. ; за заг. ред. д. е. н., доц. О. М. Колодізева. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 312 с.

5. Монетарна політика Національного банку України: сучасний стан та перспективи змін : монографія / за заг. ред. В. С. Стельмаха. – К. : Центр наукових досліджень НБУ, УБС НБУ, 2009. – 404 с.

6. Савченко Т. Г. Банківська система у формуванні та підтриманні рівноважних станів в економіці : монографія / Т. Г. Савченко. – Суми : УАБС НБУ, 2012. – 356 с.

3. ПОГРАМА І МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст дисципліни, що викладається в наступних темах

№№ з/п	Назва розділу/теми та її зміст	Тривалість (годин)
1	Походження та основні напрямки діяльності центральних банків Причини і способи створення центральних емісійних банків. Призначення центральних банків та загальна характеристика їхнього статусу. Функції центрального банку.	2
2	Національний банк України – центральний банк держави Національний банк України та його місце в банківській системі України. Функції національного банку України. Принципи національного банку України.	2
3	Емісія грошей і регулювання готівкового обороту Механізм емісійно-касового регулювання грошової маси.	4

	<p>Організація процесу виробництва банкнот і монет у системі НБУ. Готівковий обіг та робота з грошовими знаками національної валюти</p>	
4	<p>Кредитні відносини між НБУ і банками Економічна сутність і значення кредитів, що надаються центральними танками комерційним банкам. Еволюція кредитних відносин НБУ з банками. Рефінансування комерційних банків з допомогою проведення кредитних аукціонів. Рефінансування комерційних банків під заставу державних цінних паперів.</p>	4
5	<p>Організація міжбанківських розрахунків Економічна сутність і необхідність міжбанківських розрахунків. Класифікація і характеристика міжбанківських розрахунків. Система електронних платежів Національного банку України.</p>	4
6	<p>Регулювання діяльності банків Сутність регулювання діяльності банків в Україні. Створення і державна реєстрація банків. Порядок надання ліцензій на здійснення банківських операцій. Економічні нормативи регулювання діяльності банків. Система гарантування вкладів фізичних осіб України</p>	4
7	<p>Банківський нагляд Сутність та функції банківського нагляду. Дистанційний моніторинг в системі банківського нагляду. Планування на порядок проведення інспекційних перевірок. Визначення рейтингової оцінки діяльності банків. Застосування заходів впливу за порушення банками вимог.</p>	4
8	<p>Національний банк України – фінансовий агент уряду Нормативно – правове регулювання функцій і повноважень НБУ як фінансового агента уряду. Обслуговування внутрішнього боргу. Обслуговування зовнішнього боргу. Порядок здійснення платежів з погашення та обслуговування державного боргу.</p>	4
9	<p>Валютне регулювання і контроль Суть і значення валютної політики. Завдання та повноваження центрального банку у сфері валютного регулювання та валютного контролю. Валютне курсоутворення. Діяльність центрального</p>	4

	банку з управління золотовалютними резервами. Економічний зміст і значення платіжного балансу в механізмі валютного регулювання.	
10	Грошово – кредитна політика центрального банку Сутність грошово-кредитної політики та її інституційна основа. Цільова спрямованість грошово-кредитної політики. Передавальний механізм та ефективність грошово-кредитної політики. Типи грошово-кредитної політики. Місце і роль грошово-кредитної політики в загальній економічній політиці держави. Особливості визначення і формування грошово-кредитної політики в Україні.	4
11	Інструменти грошово-кредитної політики Класифікація інструментів грошово – кредитної політики. Адміністративні інструменти грошово – кредитної політики. Облікова ставка як інструмент грошово-кредитної політики. Норма обов'язкового резервування як інструмент грошово-кредитної політики. Операції на відкритому ринку як інструмент грошово – кредитної політики.	4

По кожній темі курсу студент має опрацювати всі перераховані у програмі лекційного курсу питання, використовуючи основну, а при необхідності й додаткову літературу.

4. КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ

4.1. Загальні положення

Контрольна робота студента з дисципліни «Фінансовий менеджмент у банку» містить два основних розділи:

- теоретичний розділ, в якому розкривається сутність запропонованого теоретичного питання;
- практичний розділ, в якому студент проводить розрахунки восьми типових задач.

4.2 . Завдання і методичні вказівки до виконання контрольної роботи

Нижче наводяться теоретичні питання та практичні задачі, які повинні бути висвітлені в процесі виконання контрольної роботи. Задачі формулюються інваріантно стосовно числових даних, що в них використовуються. Метод визначення вихідних даних для власного варіанта студента наведено в умові кожного завдання.

Приклади вирішення задач наведені у додатку А.

Розділ 1. Теоретичні питання

Студент обирає варіант, який відповідає двом останнім цифрам його залікової книжки.

1. Причини і способи створення центральних емісійних банків.
2. Призначення центральних банків та загальна характеристика їхнього статусу.
3. Функції центрального банку.
4. Національний банк України та його місце в банківській системі України.
5. Функції національного банку України.
6. Принципи національного банку України.
7. Механізм емісійно-касового регулювання грошової маси.
8. Організація процесу виробництва банкнот і монет у системі НБУ.
9. Готівковий обіг та робота з грошовими знаками національної валюти.
10. Економічна сутність і значення кредитів, що надаються центральними танками комерційним банкам.
11. Еволюція кредитних відносин НБУ з банками.
12. Рефінансування комерційних банків з допомогою проведення кредитних аукціонів.
13. Рефінансування комерційних банків під заставу державних цінних паперів.
14. Економічна сутність і необхідність міжбанківських розрахунків.
15. Класифікація і характеристика міжбанківських розрахунків.
16. Система електронних платежів Національного банку України.
17. Сутність регулювання діяльності банків в Україні.
18. Створення і державна реєстрація банків.
19. Порядок надання ліцензій на здійснення банківських операцій.
20. Економічні нормативи регулювання діяльності банків.
21. Система гарантування вкладів фізичних осіб України
22. Сутність та функції банківського нагляду.
23. Дистанційний моніторинг в системі банківського нагляду.

24. Планування на порядок проведення інспекційних перевірок.
25. Визначення рейтингової оцінки діяльності банків.
26. Застосування заходів впливу за порушення банками вимог.
27. Нормативно – правове регулювання функцій і повноважень НБУ як фінансового агента уряду.
28. Обслуговування внутрішнього боргу.
29. Обслуговування зовнішнього боргу.
30. Порядок здійснення платежів з погашення та обслуговування державного боргу.
31. Суть і значення валютної політики.
32. Завдання та повноваження центрального банку у сфері валютного регулювання та валютного контролю.
33. Валютне курсоутворення.
34. Діяльність центрального банку з управління золотовалютними резервами.
35. Економічний зміст і значення платіжного балансу в механізмі валютного регулювання.
36. Сутність грошово-кредитної політики та її інституційна основа.
37. Цільова спрямованість грошово-кредитної політики.
38. Передавальний механізм та ефективність грошово-кредитної політики.
39. Типи грошово-кредитної політики.
40. Місце і роль грошово-кредитної політики в загальній економічній політиці держави.
41. Особливості визначення і формування грошово-кредитної політики в Україні.
42. Класифікація інструментів грошово – кредитної політики.
43. Адміністративні інструменти грошово – кредитної політики.
44. Облікова ставка як інструмент грошово-кредитної політики.
45. Норма обов'язкового резервування як інструмент грошово-кредитної політики.
46. Операції на відкритому ринку як інструмент грошово – кредитної політики.

Розділ 2. Практичні завдання

Задача 1. За даними, що наведені в таблиці, складіть прогнозний розрахунок касових оборотів на наступний квартал. Визначте емісійний результат. Зробіть висновки.

Таблиця 1 - Джерела надходжень та напрями видач готівки банку "Дніпро"

Показник	Сума, млн. грн
Надходження виручки від усіх видів платних послуг	8760+ NN
Надходження на рахунки за вкладками фізичних осіб	1440+NN
Надходження від підприємств поштового зв'язку	36+NN
Надходження від продажу валюти	1104+NN
Інші надходження	6120+NN
Видачі на закупівлю сільгоспродукції	1872+NN
Видачі на купівлю товарів оплати послуг	3900+NN
Видачі з рахунків за вкладками громадян	6252+NN
Видачі грошей на придбання іноземної валюти	1740+NN
Видачі підкріплень поштовим підприємствам зв'язку	6720+NN
Видачі на інші цілі	2880+NN

Примітка NN - дві останні цифри залікової книжки студента

Задача 2. Коефіцієнт кореляції курсів американського долара і євро становив $P = 0,7$, стандартне відхилення курсу євро $S1 = 0,006$, американського долара $S2 = 0,03$. Який обсяг короткої позиції в американських доларах є оптимальним для хеджування довгої позиції $2\,000\,000 * 1,NN$ євро?

Примітка NN - дві останні цифри залікової книжки студента

Завдача 3. Якою буде міра ризику курсової вартості портфеля, що складається з довгої позиції $2\,000\,000 * 1,NN$ євро і короткої позиції $280\,000 * 1,NN$ американських доларів? Коефіцієнт кореляції курсів американського долара і євро становив $P = 0,7$, стандартне відхилення курсу євро $S1 = 0,006$, американського долара $S2 = 0,03$.

Примітка NN - дві останні цифри залікової книжки студента

Задача 4. Облігація номіналом $1000 + NN$ грн випущена терміном на п'ять років з купонною ставкою 8% була куплена інвестором за $930 + NN$ грн. У міру одержання купонні платежі були реінвестовані за ставкою 7%. Визначити повну реалізовану дохідність облігації.

Примітка NN - дві останні цифри залікової книжки студента

Задача 5. Інвестор придбав облігації номіналом $1000 + NN$ грн. з купонною ставкою 12% терміном на п'ять років. Вам як фінансовому менеджеру дано завдання визначити показник чутливості ціни облігації до змін ринкових процентних ставок.

Примітка NN - дві останні цифри залікової книжки студента

Задача 6. Економіці країни характерні такі інтегральні показники: імпорт продукції дорівнює 19000+NN млн дол. США; експорт продукції дорівнює 17000+NN млн дол. США. Населення країни також отримує дохід в якості виплати відсотків за інвестиції в інші країни. Величина даного виду доходу становить 3000+NN млн дол. США. Навпаки відсотки інвесторам з інших країн становлять 1200+NN млн дол. США. Резерви країни 2400+NN млн дол. США. Імпорт послуг дорівнює 1800+NN млн дол. США.

Експорт послуг дорівнює 1900+NN млн дол. США. Приплив капіталу в цю країну дорівнює 6500+NN млн дол. США. Відтік капіталу з даної країни дорівнює 4000+NN млн дол. США.

Чисті грошові перекази склали 2100+NN млн дол. США. Потрібно знайти баланс по поточних операціях (сальдо поточного рахунку), а також сальдо платіжного балансу країни.

Примітка NN - дві останні цифри залікової книжки студента

Задача 7. Нижче в таблиці наводиться список скоєних зовнішньоекономічних операцій між країною та іншими країнами:

Назва операції	млрд. дол. США
Експорт товарів	40*1,NN
Імпорт товарів	30*1,NN
Експорт послуг	15*1,NN
Імпорт послуг	10*1,NN
Доходи від інвестицій країни за кордоном	15*1,NN
Доходи від зарубіжних інвестицій в економіку країни	20*1,NN
Приватні грошові перекази в країну	20*1,NN
Приватні грошові перекази за кордон	10*1,NN
Приплив капіталу	10*1,NN
Відтік капіталу	40*1,NN

Розподіліть операції по дебетових і кредитових позиціях і визначте сальдо спрощеного платіжного балансу країни.

Примітка NN - дві останні цифри залікової книжки студента

Задача 8. За наведеними у таблиці кредитним портфелем розрахувати суму резерву для відшкодування можливих втрат від кредитних операцій, якщо резерв за даним портфелем раніше не формувався.

Кредитний портфель		Вид забезпечення
Група ризику	Сума тис. грн	Недержавними ЦП, тис. грн
1	2	3
Стандартні	70000*1,NN	100000*1,NN
Під контролем	25000*1,NN	30000*1,NN
Субстандартні	45000*1,NN	60000*1,NN
Сумнівні	30000*1,NN	70000*1,NN
Безнадійні	5000*1,NN	2000*1,NN
Всього	175000*1,NN	262000*1,NN

Примітка NN - дві останні цифри залікової книжки студента

Додаток А

Приклади рішення задач контрольної роботи

Розділ 2. Практичні завдання

Задача 1. За даними, що наведені в таблиці, складіть прогнозний розрахунок касових оборотів на наступний квартал. Визначте емісійний результат. Зробіть висновки.

Таблиця 1 - Джерела надходжень та напрями видач готівки банку "Дніпро"

Показник	Сума, млн. грн
Надходження виручки від усіх видів платних послуг	8760
Надходження на рахунки за вкладами фізичних осіб	1440
Надходження від підприємств поштового зв'язку	36
Надходження від продажу валюти	1104
Інші надходження	6120
Видачі на закупівлю сільгоспродукції	1872
Видачі на купівлю товарів оплати послуг	3900
Видачі з рахунків за вкладами громадян	6252
Видачі грошей на придбання іноземної валюти	1740
Видачі підкріплень поштовим підприємствам зв'язку	6720
Видачі на інші цілі	2880

Розв'язання:

Емісійний результат визначається як різниця між надходженням і видачею готівки. У випадку перевищення надходжень готівки в каси банків над видачею, у прогнозних розрахунках банків передбачається продаж готівки; у регіональних управліннях НБУ відбувається переклад готівки з обігової каси в резервні фонди. У випадку, коли видача перевищує надходження - навпаки (покупка готівки для КБ, підкріплення обігової каси з резервних фондів).

Надходження готівки до баку = $8760+1440+36+1104+6120 = 17460$ млн. грн.

Видача готівки банком = $1872+3900+6252+1740+6720+2880 = 23364$ млн. грн.

Емісійний результат = $17460 - 23364 = -5904$ млн. грн.

Висновок: Згідно з розрахункам емісійного результату банк може мати дефіцит готівки і має купити готівку, або здійснити підкріплення каси з резервних фондів.

Задача 2. Коефіцієнт кореляції курсів американського долара і євро становив $R = 0,7$, стандартне відхилення курсу євро $S1 = 0,006$, американського долара $S2 = 0,03$. Який обсяг короткої позиції в американських доларах є оптимальним для хеджування довгої позиції 2 000 000євро?

Розв'язання

До методів усунення валютного ризику відносять фінансові операції, які дають змогу або уникнути ризику, спричиненого зміною валютного курсу, або

отримати спекулятивний прибуток від курсових коливань. Процес зменшення ризику можливих втрат називається хеджуванням. Можливі методи хеджування залежно від строків наведені в таблиці 2.

Таблиця 2 – Методи хеджування залежно від строків

Короткострокові методи хеджування	Довгострокові методи хеджування
Форвардні угоди	Реструктуризація заборгованості в інвалюті
Опціонні угоди	Паралельні позики
Ф'ючерсні угоди	Самострахування
Операції «своп»	
Структурне балансування	

Сутність форвардних, опціонних та ф'ючерсних угод як методів хеджування валютних ризиків полягає у тому, що усі ці угоди передбачають укладання угоди з наперед установленим курсом. Відмінності цих угод полягають лише у механізмі та місці їх здійснення.

Форвардний валютний контракт — це обов'язковий до виконання контракт між банком і його клієнтом на купівлю чи продаж певної кількості вказаної іноземної валюти за курсом обміну, зафіксованим під час укладення контракту для виконання у майбутньому періоді, вказаному у контракті. Особливістю форвардних угод є те, що вони укладаються поза біржею, і не існує їх стандартизації.

Форвардний валютний контракт забезпечує покриття валютних ризиків на період між датами укладання і виконання контракту. Форвардне покриття, як правило, використовується на строк 1, 2, 3, 6 та 12 місяців.

Ф'ючерсний валютний контракт - це контракт на купівлю чи продаж певної кількості валюти на будь-яку дату у майбутньому. У цьому він схожий на форвард, але на відміну від останнього: просто анулюється; укладається на фіксовану суму - «лоти»; продається на офіційних біржах; передбачає, що торговці ф'ючерсами повинні виплатити «грошову маржу» дилерам біржі, щоб гарантувати виконання контракту.

Опціонний валютний контракт являє собою контракт, відповідно до якого банк, купуючи опціон, купує право на купівлю чи продаж валюти за встановленим курсом на деякий момент у майбутньому. У банку немає

зобов'язання виконувати опціони, і він може ухилитися від угоди, просто відмовившись від опціону. Тому валютні опціони можна розглядати як інструмент, що дає його покупцеві право, а не обов'язок купити певну кількість валюти. Валютні опціони призначені для зменшення й усунення валютного ризику, і їх доцільно використовувати, коли час і сума валютних надходжень/платежів не визначені. Якщо угода не відбулася, опціон може бути проданий на ринку або виконаний з прибутком (якщо ціна виконання сприятливіша, ніж курс «спот»).

Валютний своп - це операція, яка поєднує купівлю або продаж валюти на умовах «спот» з одночасним продажем чи придбанням на умовах «форвард». Тобто здійснюється комбінація двох протилежних конверсійних угод на однакові суми, але різними датами валютування.

Валютні свопи залежно від послідовності виконання операцій «спот» і «форвард» поділяють на репорт і депорт. Репорт - це операція, яка передбачає продаж валюти на умовах «спот» і купівлю на умовах «форвард». Депорт - купівля валюти на умовах «спот» і продаж на умовах «форвард».

Реструктуризацію заборгованості доцільно проводити у випадку наявності заборгованості в іноземній валюті, курс якої має тенденцію до зростання, а її погашення передбачалося здійснити за рахунок надходжень валюти, курс якої має тенденцію до зниження. У такому випадку доцільно взяти кредит у «падаючій» валюті і конвертувати суму кредиту у «зростаючу» валюту.

Паралельні позики являють собою взаємне кредитування банками, які містяться у різних країнах, один одного у національній валюті на однакові строки.

Метод самострахування передбачає віднесення до ціни банківського продукту величину можливого збитку від зміни валютного курсу і використовується для формування страхового фонду.

Існує ще один метод, який можна використовувати і в короткостроковому й у довгостроковому періоді, - це структурне балансування. Його сутність полягає у підтриманні певної структури активів та пасивів, яка дасть змогу покрити збитки, отримані у зв'язку з несприятливими змінами валютного курсу, прибутками, отриманими від цієї ж зміни курсу за іншими позиціями балансу. В основному структурне балансування зводиться до управління грошовими потоками в іноземній валюті.

Хеджування можна розглядати як позицію, яку створюють для захисту дохідності вже існуючої позиції, тобто створення компенсаційної валютної позиції. Ризик двох відкритих позицій визначається так:

$$R = \sqrt{X_1^2 S_1^2 + X_2^2 S_2^2 + 2X_1 X_2 S_1 S_2 P_{12}} \quad , \quad (1)$$

де R — ризик двох відкритих позицій;

X1 — обсяг відкритої позиції активу зі стандартним відхиленням дохідності S1;

X2 — обсяг компенсаційної позиції зі стандартним відхиленням дохідності S2;

P12 — коефіцієнт кореляції дохідності активів.

Для того щоб визначити, яким же має бути обсяг компенсуючої позиції для хеджування, використовують коефіцієнт хеджування b, який дорівнює: $b = X2/X1$. Отже, обсяг позиції для хеджування X2 визначається за формулою:

$$X2 = bX1 \quad (2)$$

Важливо знати, за якого значення b ризик портфеля двох відкритих позицій буде мінімальним, тобто необхідно знайти оптимальний коефіцієнт хеджування. Він визначається за формулою:

$$b = S1 P12 / S2 \quad (3)$$

Це значення було знайдено у результаті розв'язку задачі мінімізації виразу (1). Отже, формула (2) набуває вигляду:

$$X2 = X1 S1 P12 / S2 \quad (4)$$

Для того щоб визначити який обсяг короткої позиції в американських доларах є оптимальним для хеджування довгої позиції 2 000 000 євро використаємо формулу 4:

$$X2 = 2000000 * 0,006 * 0,7 / 0,03 = 280 000.$$

Висновок: обсяг короткої позиції в американських доларах є оптимальним для хеджування довгої позиції 2 000 000 євро дорівнює 280000дол США.

Завдача 3. Якою буде міра ризику курсової вартості портфеля, що складається з довгої позиції 2 000 000 євро і короткої позиції 280 000 американських доларів? Коефіцієнт кореляції курсів американського долара і євро становив $P = 0,7$, стандартне відхилення курсу євро $S_1 = 0,006$, американського долара $S_2 = 0,03$.

Розв'язання

Якщо формулу (4) підставити у формулу (1), то отримаємо міру ризику курсової вартості портфеля, яке відповідає оптимальному хеджуванню:

$$R = \sqrt{X_1^2 S_1^2 + X_2^2 S_2^2 P_{12}^2} \quad (5)$$

$$R = \sqrt{(2000000 * 0,6)^2 - (280000 * 0,3)^2 * 0,7^2} = 10460$$

Висновок: міра ризику курсової вартості портфеля, яке відповідає оптимальному хеджуванню дорівнює 10460.

Задача 4. Облігація номіналом 1000 грн. випущена терміном на п'ять років з купонною ставкою 8% була куплена інвестором за 930 грн. У міру одержання купонні платежі були реінвестовані за ставкою 7%. Визначити повну реалізовану дохідність облігації.

Розв'язання

1. Визначаємо грошові потоки за весь термін облігації.

$$80 * 1,07^4 + 80 * 1,07^3 + 80 * 1,07^2 + 80 * 1,07 + 1080 = 1460,05.$$

2. Дохідність акції становить:

$$(1460:930)^{1/5} - 1 = 9,4\%$$

Відповідь: Повна реалізована дохідність вища купонної, у ній враховані реінвестовані доходи. Крім того, інвестор під час погашення облігації одержав курсову різницю ($1000 - 930 = 70$ грн).

Задача 5. Інвестор придбав облігації номіналом 1000 грн. з купонною ставкою 12 % терміном на п'ять років. Вам як фінансовому менеджеру дано завдання визначити показник чутливості ціни облігації до змін ринкових процентних ставок.

Розв'язання:

Ціна облігації чутлива до зміни процентних ставок ринку. Концепція дюрації (Duration) як показник чутливості ціни облігації до змін ринкових процентних ставок була введена в науковий і практичний обіг американським економістом Ф. Макоулі.

Дюрація показує залежність між трьома змінними: терміном, що залишився до погашення облігації, купонною ставкою і дохідністю на час погашення, яка виражається такою формулою:

$$D_m = \frac{\sum_{t=1}^m (t \cdot \frac{C_t}{(1+r)^t})}{P}, \quad (6)$$

де P — ціна облігації;

C_t — грошові потоки за облігацією;

r — дохідність на час погашення;

t — час дисконтування грошового потоку.

Математично дюрація — це зважена сума відрізків часу, після закінчення яких здійснюються непогашені платежі за облігаціями. Вагами є частки платежів за облігацією, приведені до сьогоденної вартості. Отже, дюрація показує середньозважений термін, що залишився до погашення активу.

1. Визначаємо внутрішню ціну облігації

Роки	Купон	PVIF	Дисконтована вартість купона (PV)	Роки дисконтування	Зважена сума відрізків часу для непогашених платежів
1	120	0,8929	107,148	1	107,148
2	120	0,7972	95,664	2	191,238
3	120	0,7118	85,416	3	256,148
4	120	0,6355	76,260	4	305,040
5	1120	0,5674	635,488	5	3177,440

			999,976		4037,204
--	--	--	---------	--	----------

Розрахунки показали:

Внутрішня ціна облігації складає 999,976 грн.

Зважена сума відрізків часу для непогашених платежів складає 4037,204.

2.Визначаємо показник дюрації:

$$D_m = \frac{4037,204}{999,976} = 4,037 \text{ роки}$$

Висновок: Термін облігації п'ять років, отже, фінансовий менеджер може лишити облігацію в портфелі цінних паперів, оскільки середньозважений термін, що залишився до погашення облігації, становить чотири роки 15,5 дня.

Задача 6. Економіці країни характерні такі інтегральні показники: імпорт продукції дорівнює 19000 млн дол. США; експорт продукції дорівнює 17000 млн дол. США. Населення країни також отримує дохід в якості виплати відсотків за інвестиції в інші країни. Величина даного виду доходу становить 3000 млн дол. США. Навпаки відсотки інвесторам з інших країн становлять 1200 млн дол. США. Резерви країни 2400 млн дол. США. Імпорт послуг дорівнює 1800 млн дол. США. Експорт послуг дорівнює 1900 млн дол. США. Приплив капіталу в цю країну дорівнює 6500 млн дол. США. Відтік капіталу з даної країни дорівнює т 4000 млн дол. США.

Чисті грошові перекази склали 2100 млн дол. США. Потрібно знайти баланс по поточних операціях (сальдо поточного рахунку), а також сальдо платіжного балансу країни.

Розв'язання

Платіжний баланс країни представляється як статистичний звіт, в якому в систематизованому вигляді наведені зведені дані про зовнішньоекономічні операції резидентів даної країни з нерезидентами за певний період. При публікації платіжний баланс може бути представлений в "стандартної" (іншими словами, "нейтральної"), або в "аналітичної" формі.

У першому випадку ("стандартний вигляд") товари, послуги та поточні трансферти об'єднуються в рахунку поточних операцій, а капітальні трансферти, прямі інвестиції, портфельні інвестиції, фінансові похідні, інші інвестиції та резервні активи - в рахунку операцій з капіталом і фінансовими інструментами.

Однак, МВФ рекомендує скласти альтернативну версію платіжного балансу, суть якої полягає в перекласифікації і перегруповання наявних відомостей таким чином, щоб по можливості відокремити первинні, автономні операції від вторинних, що врівноважують записів.

Другий варіант ("аналітичне уявлення") передбачає виведення активного або пасивного сальдо платіжного балансу, яке повинно визначатися як сумарний результат незалежних, автономних операцій поточного і капітального характеру, що здійснюються резидентами і нерезидентами, і, таким чином, показувати спрямованість зовнішньоекономічної діяльності країни. Нижче представлений платіжний баланс України в аналітичній формі.

1. Сальдо балансу зовнішньої торгівлі = Експорт продукції - Імпорт продукції = 17000-19000 = - 2000 млн дол. США

2. Сальдо балансу товарів і послуг = Сальдо балансу зовнішньої торгівлі + Експорт послуг - Імпорт послуг = -2000 + 1900 - 1800 = -1900 млн. дол. США

3. Сальдо балансу по поточних операціях = Сальдо балансу товарів і послуг + Чисті доходи від інвестицій + Чисті грошові перекази = -1900 + (3000-1200) + 2100 = 2000 млн дол. США

4. Сальдо балансу руху капіталу = Приплив капіталу - Відтік капіталу = 6500-4000 = 2500 млн дол. США

5. Сальдо балансу по поточних операціях і руху капіталу = Сальдо балансу руху капіталу + Сальдо балансу по поточних операціях = 2500 +2000 = 4500 млн дол. США

6. Сальдо платіжного балансу = Сальдо балансу по поточних операціях і руху капіталу + Резерви країни = 4500 + 2400 = 6900 млн дол. США

Задача 7. Нижче в таблиці наводиться список скоєних зовнішньоекономічних операцій між країною та іншими країнами:

Назва операції	млрд. дол. США
Експорт товарів	40
Імпорт товарів	30
Експорт послуг	15
Імпорт послуг	10
Доходи від інвестицій країни за кордоном	15

Доходи від зарубіжних інвестицій в економіку країни	20
Приватні грошові перекази в країну	20
Приватні грошові перекази за кордон	10
Приплив капіталу	10
Відтік капіталу	40

Розподіліть операції по дебетових і кредитових позиціях і визначте сальдо спрощеного платіжного балансу країни.

Розв'язання

Знаючи, що кредит відображає експортні операції, за які будуть отримані платежі в іноземній валюті, а дебет відображає імпорتنі операції, за якими доводиться витратити іноземну валюту, складемо за вихідними даними баланс зовнішньоекономічних операцій країни:

Кредит		Дебет	
Назва операції	млрд. дол	Назва операції	млрд. дол
Експорт товарів	40	Імпорт товарів	30
Експорт послуг	15	Імпорт послуг	10
Доходи від інвестицій країни за кордоном	15	Доходи від зарубіжних інвестицій в економіку країни	20
Приватні грошові перекази в країну	20	Приватні грошові перекази за кордон	10
Приплив капіталу	10	Відтік капіталу	40
Разом	100	Разом	110

Так як платежі (дебет) в іноземній валюті перевищують надходження (кредит) на 10 млрд. дол. США, То сальдо платіжного балансу країни пасивне.

Задача 8. За наведеними у таблиці кредитним портфелем розрахувати суму резерву для відшкодування можливих втрат від кредитних операцій, якщо резерв за даним портфелем раніше не формувався.

Кредитний портфель		Вид забезпечення
Група ризику	Сума тис. грн	Недержавними ЦП, тис. грн
1	2	3
Стандартні	70000	100000

Під контролем	25000	30000
Субстандартні	45000	60000
Сумнівні	30000	70000
Безнадійні	5000	2000
Всього	175000	262000

Розв'язання:

Розмір резерву під кредитні ризики визначається шляхом зважування чистого кредитного ризику на встановлений коефіцієнт резервування за відповідною категорією кредитної операції:

$$P = \sum Z_i K_i , \quad (7)$$

де P – розрахункова сума резерву;

Z_i – сума чистого кредитного ризику за кожною категорією кредитної операції;

K_i – коефіцієнт резервування.

На підставі класифікації валового кредитного ризику та враховуючи прийнятне забезпечення, банк визначає чистий кредитний ризик за кожною кредитною операцією і зважує його на встановлений коефіцієнт резервування.

Таблиця 3 – Коефіцієнт резервування за кредитними операціями

Категорія кредитної операції	Коефіцієнт резервування за ступенем ризику, %	Коефіцієнт резервування за кредитними операціями в іноземній валюті, %
Стандартна	1	2
Під контролем	5	7
Субстандартна	20	25
Сумнівна	50	60
Безнадійна	100	100

1. Згідно таблиці визначаємо коефіцієнт коригування для недержавних цінних паперів та заносимо його в 4 – й стовпчик таблиці. Аналогічно проставляємо норму резервування в 7-му стовпчику таблиці.

2. Залежно від коефіцієнта коригування розраховуємо суму коригування для забезпечення та заносимо його в 5-й стовпчик таблиці. Наприклад, для стандартних кредитів: 100000*0,5 = 50000 тис. грн.

3. Далі розраховуємо суму чистого кредитного ризику (від сум 2-го стовпця віднімаємо суми 5-го) та записуємо отримані результати в 6-му стовпчику. Наприклад, для стандартних кредитів: 70000-50000=20000 тис.грн

4. Суму резерву визначаємо помноживши суму чистого ризику на коефіцієнт резервування, результат заносимо у 8-1 стовпчик таблиці

Кредитний портфель		Вид забезпечення			Розрахунок резерву		
Група ризику	Сума тис. грн	Недержавні ЦП, тис. грн	Коефіцієнт, %	Сума корегування, тис.грн	Чистий кредитний ризик, тис.грн	Норма резервування, %	Сума резервування, тис. грн
1	2	3	4	5	6	7	8
Стандартні	70000	100000	50	50000	20000	1	200
Під контролем	25000	30000	40	12000	13000	5	650
Субстандартні	45000	60000	20	12000	33000	20	6600
Сумнівні	30000	70000	10	7000	23000	50	11500
Безнадійні	5000	2000	0	0	5000	100	5000
Всього	175000	262000		81000	94000		23950

Відповідь: банку необхідно створити резерв у розмірі 23950 тис.грн

ЗМІСТ

ВСТУП.....	
1. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.....	
2. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	
2.1 Основна література	
2.2. Додаткова література	
3. ПРОГРАМА І МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	
4. КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ	
4.1 Загальні положення	
4.2 Завдання і методичні вказівки до виконання контрольної роботи	
ДОДАТОК А.....	

Підписано до друку . Формат 60x84 1/16. Папір друк. Друк плоский.
Облік.-вид. арк. . Умов. друк. арк. . Тираж 100 пр. Замовлення №

Національна металургійна академія України
49600, м.Дніпро - 5, пр. Гагаріна, 4

Редакційно-видавничий відділ НМетАУ